

МРНТИ 15.41.49
Ғылыми мақала

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2024-146-1-293-303>

Неке адалдығын бұзуды зерттеу

А.Р. Мандыкаева¹, Р.Т. Алимбаева², Д.А. Жансерикова*², Г.Б. Капбасова²

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан

²Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

*Байланыс үшін автор: dibis68@mail.ru

Аңдатпа. Мақала некедегі ерлі-зайыптылардың қарым-қатынасы, тұрмыстағы рөлдері мен міндеттерді белгілеу, өзара шешім қабылдау, бос уақытты жоспарлау, отбасылық бюджетті жүргізу, бірлескен құндылықтар жүйесін белгілеу және т.с.с. мәселелерін теориялық және тәжірибелік тұрғыда зерттеу мәселелеріне арналады. Отбасы институты қоғамда және әр адам үшін ерекше орын алады. Неке қатынастарының үнемі өсіп келе жатқан тұрақсыздығы қазіргі уақытта шетел және отандық ғалымдардың назар аударған өзекті мәселесі болып табылады.

Неке одағы қарым-қатынасты жаңа деңгейге көтерудің қуанышынан басқа, жаңа жүйеде өмір сүруге тура келетін жас жұбайлардың жетілуіне арналған сынақтарды қамтиды. Некедегі көптеген қиындықтардың ішінде опасыздық мәселесі ең ауыр болуы мүмкін. Барлық уақытта да адалдық некенің ең жоғары құндылығы болып саналған. Сүйіспеншілікпен орныққан неке көптеген ерлі-зайыптылар ұмтылатын идеал болса да, қоғамда махаббат некенің міндетті талабы емес. Дегенмен, сүйіспеншілік некенің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады, көбінесе оны жасаудың жалғыз мотиві де. Сондықтан сатқындық ауыр дағдарысқа немесе тіпті отбасының бұзылуына әкелуі мүмкін.

Опасыздықтың себептері, жағдайлары мен салдары, сатқындық ықтималдығымен байланысты жұбайының қасиеттері, сондай-ақ сатқындық жағдайын тудыратын жұбайының сезімдері мен эмоциялары туралы білумен қатар, сонымен бірге біз қазіргі отбасылардың опасыздық фактісіне қалай қатысы бар екендігі туралы сұрақтарға жауап алу мақсатында тәжірибелік зерттеуді ұйымдастырып, ерлер мен әйелдердің неке адалдығын бұзуға деген көзқарасын анықтауға бағытталған психодиагностикалық әдістер арқылы алынған зерттеу деректеріне сүйеніп талдау жасадық.

Түйін сөздер: неке одағы, неке адалдығы, отбасылық құндылық, менталитет, гендерлік сәйкестік, опасыздық, эмоционалды байланыс, сатқындық, отбасылық қатынастар, неке қатынастарын тұрақтандыру.

Кіріспе

Қоғам дамуының қазіргі кезеңінде құндылықтарды қайта бағалауда отбасының құндылығы мен руханилығына деген қызығушылық артып келеді. Отбасы институты қоғамда және әр адам үшін ерекше орын алады.

Неке қатынастарының үнемі өсіп келе жатқан тұрақсыздығы қазіргі уақытта отандық және ғылыми зерттеудің өзекті мәселесі болып табылады.

Неке одағы қарым-қатынасты жаңа деңгейге көтерудің қуанышынан басқа, жаңа жүйеде өмір сүруге тура келетін жас жұбайлардың жетілуіне арналған сынақтарды қамтиды. Тұрмыстағы рөлдер мен міндеттерді белгілеу, өзара шешім қабылдау, бос уақытты жоспарлау, отбасылық бюджетті жүргізу, бірлескен құндылықтар жүйесін белгілеу және т.с.с. қажет. Сонымен қатар, ерлі-зайыптылардың әрқайсысы, тіпті ресми некеге тұрғанға дейін, ерлі-зайыптылар арасындағы қарым-қатынас туралы өз идеяларына ие, олардың әл-ауқаты мен идеалды неке бейнесінің белгілі бір критерийлері болады. Әдетте, бұл идеялардың көпшілігі талдауға мүмкіндік беретін ата-аналық отбасында өмір сүру тәжірибесінен туындайды. Басқаша айтқанда, жас жұбайлар неке одағы аяқталған кезде олардың қарым-қатынастары сәйкес болуы керек стандарттарды анықтайды. «Нормада» елеулі сәйкессіздіктердің болуы жиі түсінбеушілікке, шиеленістің күшеюіне, қарым-қатынастардың нашарлауына, тіпті олардың үзілуіне әкеледі. Ерлі-зайыптылар өз тілектері мен қажеттіліктеріне назар аудармай, әркім өз мүдделері мен идеалды неке туралы көзқарастарын қыңырлықпен қорғайтын жұптарда ажырасу қаупі бірнеше есе артады [1]. Содан кейін жаңа серіктес табу ықтималдығы туындайды.

Адалдық - бұл оны серіктеске байланыстыратын жардың парызы. Адалдыққа қарама-қайшы - сатқындық болып табылады. Некедегі опасыздық әрқашан ұят деп саналып, сатқындықпен теңестірілген. Опасыздық көптеген психологиялық мотивтерге ие қарама-қайшылықтардың, қақтығыстардың нәтижесі. Отбасылық өмірден түңілу сатқындықпен тікелей байланысты.

Дәстүрлі түрде «сатқындық» деп аталатын некеден тыс қарым-қатынастар неке адалдығын бұзу деп те аталады, француз тілінде неке адалдығын бұзу, опасыздық дегенді білдіреді. С.И. Ожеговтың орыс тілінің сөздігінде «сенімсіз, біреудің немесе бір нәрсенің алдындағы міндетін бұзуды» опасыздық деп атайды, ал сатқындық «біреуге немесе бір нәрсеге адалдықты бұзу» деп түсіндіріледі. Осы анықтамаларға сүйене отырып, опасыздық неке қиылған адамға адалдықты бұзу деп қарастыру керек [2]. Опасыздықтың негізгі белгілері басқа серіктеспен жыныстық қатынас, яғни құпия болып табылады және жұбайының (жұбайының) тыйымы бар, эмоционалдық байланыстың болуы талап етілмейді. Осылайша, опасыздықты ерлі-зайыптылардың біреуінің жасырын немесе неке қиылған адамның рұқсатынсыз заңсыз серіктеспен ерікті жыныстық қатынасы ретінде анықтауға болады.

Некедегі көптеген қиындықтардың ішінде опасыздық мәселесі ең ауыр болуы мүмкін. Барлық уақытта да адалдық некенің ең жоғары құндылығы болып саналған. Сүйіспеншілікпен неке көптеген ерлі-зайыптылар ұмтылатын идеал болса да, қоғамда махаббат некенің міндетті талабы емес. Дегенмен, сүйіспеншілік некенің маңызды

құрамдас бөлігі болып табылады, көбінесе оны жасаудың жалғыз мотиві. Сондықтан сатқындық ауыр дағдарысқа немесе тіпті отбасының бұзылуына әкелуі мүмкін.

Сатқындық тәжірибесінің тереңдігі, ең алдымен, серіктеске деген сүйіспеншіліктің күшіне және оны жоғалтудан қорқу дәрежесіне байланысты. Серіктеске сатқындық туралы айтудың қажеті бар ма деген сұрақ туындайды. Өзгерген адамның жаны ауырып, одан құтылғысы келетіні анық. Кейде кінәнің күштілігі сонша, адам ауыртпалықтан құтылу үшін тіпті жазаланғысы келеді. Ол бұл ауыртпалықты серіктесімен бөліскісі келеді, бірақ оны көтере аламын ба деп жиі ойлайды. Сатқын серіктесінің теріс реакциясын күтуге қорқады - ол қатты ренжіп, мойындау үшін алданып, қорланғанын сезінеді [3]. Әркім серіктесті кешіре және оны кінәлай алмайды. Дегенмен, шын жүректен өкінген адамды әлі де кешіре алады. Осындай жағдайды басынан өткерген көптеген отбасылар бір кездері жоғалтудың алдында тұрған қарым-қатынастың олар үшін қаншалықты құнды екенін түсінеді.

А.Г. Лидерс теориялық тұрғыда ерлі-зайыптылардың қарым-қатынасындағы тұрақсыздық факторлар санының айтарлықтай артқандығын және қазіргі мәдениеттегі опасыздықтың гендерлік айырмашылығы жоқ екенін, яғни онымен байланысты моральдық заңдардың еркектерге де, әйелдерге де бірдей қолданылатынын айтады [4].

М.И. Рипинскаяның еңбектерінде опасыздықтың дәстүрлі анықтамасы ерлі-зайыптылыққа деструктивті әсер ететін жағдайдың қауіптілігінде екендігі айтылған. Дәстүрлі емес көзқарас опасыздықты «жойылып бара жатқан» қарым-қатынасты сақтау әдісі ретінде қарастырады, мұнда ол нақты неке проблемаларының болуын көрсететін маяқтың бір түрі болып табылады. Осылайша, опасыздық серіктестің назарын өзіне аударады, оған қалыпты неке қатынастарын сақтауға және сақтауға ықпал ететін қанағаттандырылмаған қажеттіліктердің болуы туралы хабарлама жібереді [5]. Көптеген зерттеушілер, кеңесшілер мен дәрігерлер неке адалдығын бұзу туралы әртүрлі пікірлер айтады және некеден тыс (некеден тыс жыныстық қатынас) байланыстарды шындықтың табиғи және типтік құбылысы ретінде қарастырады. Ендеше оны түсінуге және оған бейімделуге тырысу керек. Бұл пікірдің кейбір жақтаушылары некеден тыс жасырын қарым-қатынастар некеге зиян келтірмейтінін, керісінше, оның нығаюына, отбасының бақытты және толық болуына ықпал ететінін дәлелдеуге тырысады.

О.С. Васильева [6] зерттеуіне сәйкес, некедегі өзгерістердің себептері үш деңгейде ұсынылған – жеке, микрожүйелік және макрожүйелік. Олардың барлығы ерлер мен әйелдердің жеке ерекшеліктерімен, қарым-қатынастардағы тұрақсыздықпен, серіктестердің үйлесімсіздігімен, қажеттіліктерді өзектендірумен, отбасылық сценарийлермен және т. б. байланысты.

Ал, И.Н. Хмарук опасыздық жағдайында ерлі-зайыптылардың мінез-құлқының бірнеше моделі бар деп жазады, атап айтқанда: қарама-қарсы жыныстағы адамды жеңу моделі, тәуелді қарым-қатынас моделі, жаңа серіктес табу моделі, некеден тыс байланыс үлгісі және некедегі шаршау үлгісі. Жалпы алғанда, сатқындыққа реакцияның сипатымен ерекшеленетін «бейімделетін» және «бейімделмейтін» жұбайлар айқындалады. Біреулер үшін алдау хобби болса, басқалар үшін әдепсіз әрекет, яғни біріншілері некені шынайы, екіншісі идеалистік тұрғыдан бағалайды; біріншісі серіктесімен диалогқа

түседі, ал екіншісі өрескел манипуляциялық стратегияны қолданады. Опасыздық жағдайында «бейімделген» ерлі-зайыптылар сатқындық жағдайында не болып жатқанын түсінудің жоғары танымдық мүмкіндіктерін, жанжалды шешудің көптеген нұсқаларын, серіктестің мінез-құлық және эмоционалдық реакцияларын болжау қабілетін көрсетеді. «Бейімделмейтіндер» алаңдаушылық пен шиеленісті арттырады, жанжалдың шиеленісуі, бұл тек некелік байланыстардың бұзылуына ғана емес, сонымен қатар қарама-қарсы жыныспен одан әрі қарым-қатынаста айтарлықтай қиындықтарға әкеледі [7].

Ерлі-зайыптылар опасыздығы теориясында оған дайындық дәрежесі маңызды орын алады. А. Я. Перехов пен В. Н. Думабай сатқындыққа дайын болуды оның көрегендігі ретінде ерлі-зайыптылардың сатқындыққа қалыптасқан бейімділігі деп атайды. Дайындық құрылымы жеке дамудың жалпы заңдылықтарымен анықталады және танымдық, эмоционалды және тұлғалық компоненттерден тұрады. Авторлар бұл компоненттерді опасыздықтың себептері, жағдайлары мен салдары, сатқындық ықтималдығымен байланысты жұбайының қасиеттері, сондай-ақ сатқындық жағдайын тудыратын жұбайының сезімдері мен эмоциялары туралы білумен байланыстырады [8].

М.П. Кабакованың жүргізген зерттеулері бірлескен өмір процесінде неке қатынастарын тұрақтандыру факторлары мен тетіктерін анықтауға бағытталған, өйткені жыл сайын ажырасу санының өсуі байқалады. Автор алғаш рет отбасын, оған енгізілген адамдардың бірлескен өмірінің жиынтық субъектісі ретінде қарастырады. Ерлі-зайыптылық қатынастарды тұрақтандыру ерлі-зайыптылардың бірлескен өмірінің шарты мен нәтижесі болып табылады, оның негізіне жалпы мағыналық қор құру процесін қалыптастыру және оны әрбір отбасы мүшесінің қабылдау механизмдері жатыр [9].

Жалпы мағыналық құрудың қалыптасуы және оны әрбір серіктестің меңгеру көрсеткіші - ерлі-зайыптылардың отбасылық құндылықтарының, көзқарастарының, идеяларының, үміттерінің үйлесімділік дәрежесі ретінде анықталады. Демек, бірлескен өмір «отбасы» жүйесіндегі негізгі жүйе құраушы фактор болып табылады.

Зерттеу әдістері

Қазіргі отбасылардың опасыздық фактісіне қалай қатысы бар екендігі туралы сұрақ қойып, біз ерлер мен әйелдердің неке адалдығын бұзуға деген көзқарасын саралауға бағытталған зерттеу жүргіздік.

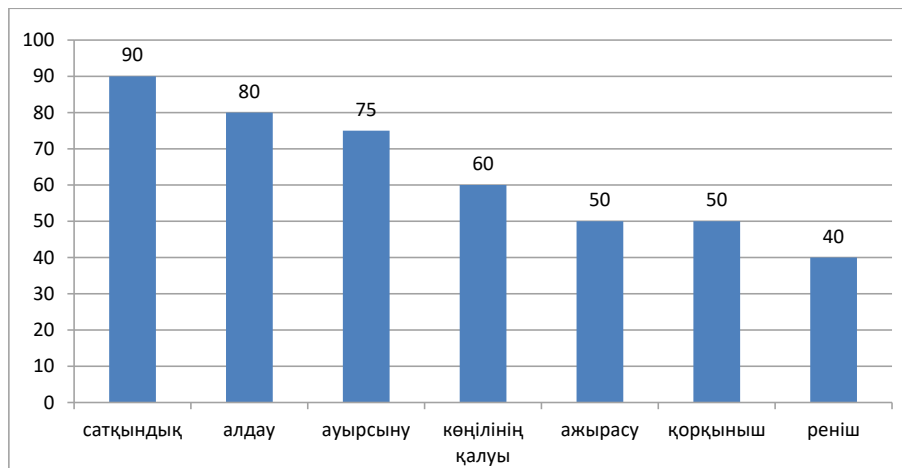
Зерттеуде біз ассоциативті экспериментті қолдандық, оны белсенді түрде пайдаланып, өзгерткен А.Р. Лурия және оның шәкірттері. Біздің жұмысымыздағы әдістің мақсаты – опасыздыққа қатынастың мазмұндық жағын талдап, оны қалыптастыратын когнитивтік ерекшеліктерді бөліп көрсету. Сондай-ақ, біз бейімделген «Отбасы суреті» жобалық әдістемесін қолдандық. Отбасыішілік қарым-қатынастарды диагностикалау үшін отбасылық суретті қолдану идеясы бірқатар зерттеушілерден туындады, олардың арасында В.Хьюлс, А.И. Захаров, Л.Корман және т.б. жұмыстарында кездеседі [9;10]. Әдістеменің мақсаты - отбасылық қатынастардың ерекшеліктерін және неке адалдығын бұзуға бейсаналы көзқарасты анықтау. Зерттеуге барлығы 20 ерлі-зайыптылар қатысты,

олардың отбасылық өмір сүру өтілі 1 жылдан 5 жылға дейін. Зерттеу объектісі - жас отбасы мәртебесіндегі ерлі-зайыптылар. Зерттеу пәні - неке адалдығын бұзуға деген көзқарас. Зерттеу болжамы, әйелдердің пікірінше, ер адамдар жиі өзгереді, сондай-ақ неке адалдығын бұзу идеяларында жыныстық айырмашылықтар бар деп болжадық.

Талқылау

Зерттеу екі кезеңде жүргізілді. Бірінші кезеңде біз ассоциативті эксперимент жүргіздік, онда «опасыздық» ұғымы таңдалып, әр сыналұшы ассоциативті қатарды құрастырды. Зерттеу әрбір жұбайда қауіпсіздік сезімін және жауаптардың шынайылығын қалыптастыру үшін сыналұшымен жеке жүргізілді. Ассоциативті экспериментті қолдану кезінде біз әрбір зерттелушіден «опасыздық» ұғымы үшін ассоциативті түрде бірінші кезекте еске түсетін үш сөзді таңдауды сұрадық.

Нәтижесінде бірінші кезеңде келесі эмпирикалық мәліметтер алынды.

Сурет 1. Зерттеуге қатысқан әйелдердің опасыздық түсінігіне қатысты ассоциативті тұжырымдамалар қатары

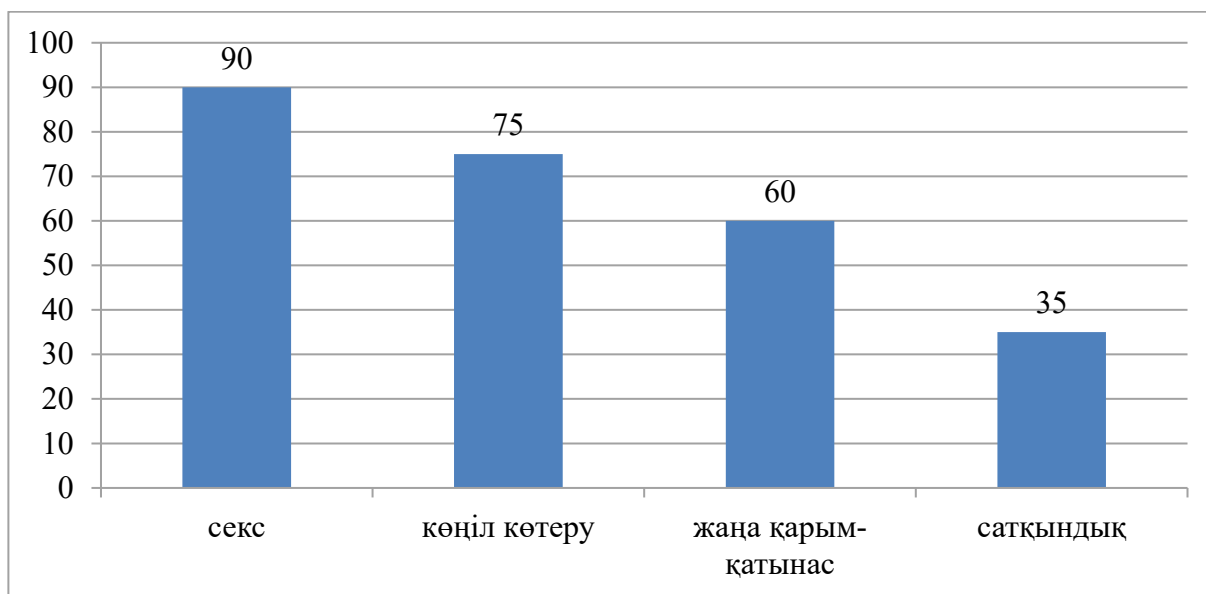
Зерттеуге қатысқан әйелдер опасыздық түсінігіне қатысты келесі ассоциативті тұжырымдамалар қатарларын көрсетті (Сурет 1): сатқындық - 90%, сатқындық - 90%, алдау - 80%, ауырсыну - 75%, көңілінің қалуы - 60%, ажырасу - 50%, қорқыныш - 50%, реніш - 40%.

Көріп отырғанымыздай, әйелдердің көпшілігі неке адалдығын сатқындық және алдаумен байланыстырады. Бұдан шығатыны, көптеген әйелдер үшін сатқындық – бұл олардың жеке басына, намысына соққы, сондай-ақ серіктеске сатқындықты өз есебіне, олардың сезімдеріне қабылдау. Бұл ассоциативті серия әйелдердің опасыздығы эмоциялар мен мінез-құлық реакцияларына байланысты теріс ұғымдармен байланысты екенін көрсетеді. Атап айтқанда, мінез-құлық реакцияларына сатқындық, алдау, ажырасу, көңілсіздік, ал эмоционалды реакцияларға ауырсыну, қорқыныш, реніш ұғымдары жатады.

Демек, әйелдер опасыздықты эмоционалды түрде қабылдайды, бұл оларда теріс реакциялардың туындауына әкеліп, оның салдары ажырасуға ұласады. Ажырасу - бұл отбасылық өмірдің күйреуі, ал болашақта - қарама-қарсы жыныспен жаңа коммуникацияларды құруға қабілетсіздік немесе қорқыныштың (үрейдің) болуы.

Ерлер үшін ең танымал ассоциациялар келесі ұғымдар болды: секс - 90%, көңіл көтеру - 70%, жаңа қарым-қатынас - 65%, сатқындық - 30%. Көріп отырғанымыздай, ерлердің көпшілігі үшін алдау серіктеспен эмоционалдық байланыстарды бұзудан гөрі физикалық сипатта болады (Сурет 2).

Зерттеуге қатысқан ер адамдардың тек үштен бір бөлігі ғана опасыздықты сатқындықпен байланыстырады. Демек, ер адамдардың көпшілігінің опасыздыққа қатынасы жеңіл сипатта болатындығын көрсетеді. Біздің ойымызша, бұл біздің социумдағы адамдардың басым бөлігі ер адамдардың опасыздығын ақтайтындығынан болуы мүмкін. Тек келесідей сұрақ туындайды: олар сатқындық фактісін тек өздеріне немесе жұбайына ғана қолдана ма? Мүмкін, сатқындық «күйеудің опасыздық жасауы» ұғымымен байланысты болар. Ал «әйелінің опасыздық жасауына» рұқсат етілмейді, бұл біздің ойымызша, менталитетпен байланысты сияқты.

Сурет 2. Зерттеуге қатысқан ерлер үшін опасыздық түсінігіне қатысты ассоциативті тұжырымдамалар қатары

Нәтижелер

Таңдалған нәтижелерді ерлер мен әйелдер тобы арасында салыстыра отырып, біз мыналарды байқаймыз:

1) әйелдер опасыздықты еркектерге қарағанда сатқындық деп санайды, олар үшін сатқындық жыныстық қатынас болып табылады;

2) әйелдер үшін опасыздық эмоционалдық салаға қатысты ұғымдармен байланысты, ал ерлер үшін бұл жаңа физикалық сезім, олардың жаңалығы;

3) сауалнамаға қатысқан әйелдердің жартысы опасыздық ажырасуға әкеледі деп есептейді, ал ер адамдар бұл ассоциацияны өз жауаптарында қолданбайды.

Зерттеудің екінші кезеңінде біз «Неке адалдығын бұзу» жобасы әдісін қолдандық («Отбасы суреті» әдісінің бейімделуі). Екінші техниканы жүргізу кезінде біз зерттелушілерден ерлі-зайыптылардың бірі екіншісін алдап жүрген отбасын бейнелеуді және оның кім екенін, күйеуі немесе әйелі екенін нақты белгілеуді сұрадық.

Әйелдердің 85%-ы бұл жағдайда алдаған еркектерді өз суреттерінде бейнелеген. Олардың суреттерінде біз бұрын анықтаған ассоциацияларды байқауға болады: жылап жатқан әйелдер, олардың көздеріндегі реніш. Әйелдердің 65%-ы жұбайын күйеуінен төменірек, тізе бүгіп немесе еңкейген күйде бейнеледі. Бұл әйелдің еркектердің опасыздық жағдайында кемсіту, қадір-қасиетін жоғалту, өзін-өзі бағалауды төмендету, қорлау туралы айтады. 90% ерлер әйелін күйеуінен бөлек суреттейді, осылайша жұптағы кеңістік алшақтығы көрсетіледі. Сыналушылардың 50%-ы күйеуінің қасында бөтен әйелді бейнелейді, яғни олар сатқындықтың себебі болған әйелді опасыздықтың факторы, үшінші жақтың ерлі-зайыптылардың қатынасына араласуы және оның қарым-қатынастың бұзылуындағы рөлін бейнелейді.

Әйелдер суреттерінің жалпы фонында теріс коннотацияға ие, кескіндер ашық түстерден және жағымды, қуанышты эмоциялардан айырылған. Бұл әйелдердің көз алдында алдау екі серіктес үшін де жағымсыз факт екенін көрсетуі мүмкін. Дегенмен, сызбалар өте егжей-тегжейлі.

Ал, ерлердің суреттері азырақ егжей-тегжейлі, тіпті түс схемасы негізінен мүлде жоқ (тек қарапайым қарындашпен элементтердің контурлары) немесе 1-2 түспен шектелген. Оларда әйелдер де, күйеулері де бірдей мөлшерде сатқын ретінде көрсетілген. Екі серіктес те 30% бейнеленген, тек серіктестердің бірі жаңа жұбымен бейнеленсе, ал алданған жартысы алыстағы үйде жасырылады. Егер алданған серіктес суретте бейнеленген болса, онда әрекетке қатысушылардың барлығы бірдей деңгейде.

Ерлер мен әйелдердің нәтижелерін салыстыра отырып, біз зерттеудің бірінші кезеңіндегі мәліметтерге ұқсас нәтижелер алдық. Әйелдер эмоцияларды бейнелейді, ал ерлер сатқындық фактісін тікелей көреді. Әйелдер ерлі-зайыптылар некесіндегі адалдықтың бұзылуы екі адамның проблемасы деп санайды, ал ер адамдар серіктестерді бір-бірінен ажыратады. Алайда, суретте өзара болған жағдайда, ерлі-зайыптылар бір кеңістіктік деңгейде болса, әйелдер алданған тараптың позициясын төмен бағалайды.

Қорытынды

Осылайша, біздің болжамдарымыз расталды. Зерттеу деректері мен онда ұсынылған психодиагностикалық әдістерді серіктестердің әрқайсысының опасыздыққа қатынасын анықтау үшін неке адалдығымен байланысты дағдарысты бастан кешіретін отбасылармен жұмыста қолдануға болады.

Неке адалдығын бұзу және одан кейінгі дағдарыс жағдайы отбасылық терапия мен кеңес берудегі ең көп кездесетін мәселелердің бірі болғанымен, отбасылық мәселелерге

арналған көптеген зерттеулердің тақырыбы неке адалдығын бұзудың немесе оның моральдық-этикалық аспектілерінің әлеуметтік-демографиялық көрсеткіштері болып табылады.

Отбасылық қарым-қатынастарды нығайтуға ықпал ететін факторларды талдау идеясы өздігінен жаңа болмаса да, неке адалдығын бұзу отандық психология ғылымында әлі де дәстүрлі зерттеу пәніне айналған жоқ.

Осы уақытқа дейін опасыздық жағдайына тап болған ерлі-зайыптылар мінез-құлқының әлеуметтік-психологиялық ерекшеліктері және олардың қазіргі дағдарыстық жағдайдан шығу жолын таңдауы туралы сұрақтар аз зерттелген.

Авторлардың үлесі

Мақаладағы жұмыста әр автордың қосқан үлесі мол.

А.Р. Мандыкаева мәтінді толықтырып, оның мазмұнын сыни тұрғыдан қайта қарап шықты. Осы жұмыстағы экспериментті өткізу үшін сауалнама жүргізді. Жұмыстың барлық аспектілері үшін жауапты болуға келісті.

Р.Т. Алимбаева жариялау үшін мақаланың соңғы нұсқасын бекітіп, қорытындысын жасады. Деректердің дұрыстығына немесе мақаланың барлық бөліктерінің тұтастығына байланысты мәселелерге нақты зерттеу жүргізіп және шешті.

Жансерикова Д.А. жұмыс тұжырымдамасына немесе дизайнына елеулі үлес қосты, жұмыс нәтижелерін жинап, кестеге, суретке салып, талдау немесе түсіндіру жүргізді.

Г.Б. Капбасова жұмыстың эксперимент бөліміне қатысты сауалнама жүргізіп, нәтижесін шығаруға үлесін қосты.

Әдебиеттер тізімі

1. Андреева Т. Семейная психология: учеб. – Москва: Высшая школа, 2005. – 135 с.
2. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. – Москва: Азбуковник, 2000. – 940 с.
3. Крюкова Т.В., Сапоровская М.В., Куфтяк Е.В. Психология семьи: жизненные трудности и совладение с ними. – Санкт-Петербург, 2005. – 86 с.
4. Лидерс А.Г. Психологическое обследование семьи. – Москва, 2006. – 276 с.
5. Рипинская М.И. Психология измены. – Санкт-Петербург, 2001. – 215 с.
6. Васильева О.С., Хмарук И.Н. Супружеская измена как предмет социально-психологического исследования // Прикладная психология. – 1999. – № 2. – С. 59-66.
7. Хмарук И.Н. Социально-психологические корреляты выбора способа реагирования в ситуации измены супруга: дис. ... канд. психол. наук. – Ростов-на-Дону, 2000. – 178 с.
8. Перехов А.Я., Думбай В.Н. Семейно-сексуальные гармонии и дисгармонии. – Ростов-на-Дону, 2007. – 142 с.
9. Альманах психологических тестов. – Москва: КСП, 1996. – 325-330 с.
10. Захаров А.И. Происхождение детских неврозов и психотерапия. – Москва: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 448 с.
11. Кабакова М.П. Исследование психологических особенностей распада супружеских отношений // Вестник КазНУ. Серия психологии и социологии. – 2004. – № 2(13). – С. 30-38.

А.Р. Мандыкаева¹, Р.Т. Алимбаева², Д.А. Жансерикова², Г.Б. Капбасова²

¹Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан

²Карагандинский университет имени академика Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан

Исследование супружеских измен

Аннотация. Статья будет посвящена теоретическому и практическому изучению вопросов взаимоотношений супругов в браке, установления ролей и обязанностей в быту, принятия взаимных решений, планирования досуга, ведения семейного бюджета, установления системы совместных ценностей и т.д. Институт семьи занимает особое место в обществе, и для каждого человека постоянно растущая нестабильность брачных отношений в его составе является актуальной проблемой, на которую в настоящее время обращают внимание зарубежные и отечественные ученые.

Помимо радости от выхода отношений на новый уровень, брачный союз включает в себя испытания на зрелость молодоженов, которым приходится жить по новой системе. Из многих проблем в браке проблема неверности может быть самой серьезной. Даже во все времена верность считалась высшей ценностью брака. Хотя любовный брак - это идеал, к которому стремятся многие пары, во многих обществах любовь не является обязательным требованием брака. Однако любовь является важным компонентом брака, часто единственным мотивом для его создания. Поэтому предательство может привести к серьезному кризису или даже к распаду семьи.

Помимо знания о причинах, обстоятельствах и последствиях неверности, свойствах супруга, связанных с вероятностью измены, а также о чувствах и эмоциях супруга, вызывающих состояние измены, мы также организуем экспериментальное исследование с целью получения ответов на вопросы о том, как современные семьи связаны с фактом измены, с помощью психодиагностических методов, направленных на определение отношения мужчин и женщин к супружеской измене мы провели анализ, опираясь на полученные данные исследования.

Ключевые слова: брачный союз, супружеская верность, семейная ценность, менталитет, гендерная идентичность, неверность, эмоциональная связь, состояние измены, семейные установки, стабилизация супружеских отношений.

A.R. Mandykaeva¹, R.T. Alimbaeva², D.A. Zhanserikova², G.B. Kapbasova²

¹L.N. Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

²Karaganda university named after academician E.A. Buketov, Karaganda, Kazakhstan

Research on adultery

Abstract. The article will be devoted to the theoretical and practical study of the relationship between spouses in marriage, the establishment of roles and responsibilities in everyday life, mutual decision-making, leisure planning, family budget management, the establishment of a system of shared values,

etc. The institution of the family occupies a special place in society and for every person, the constantly growing instability of marital relations in its composition is an urgent problem that foreign and domestic scientists are currently paying attention to.

In addition to the joy of reaching a new level of relations, the marriage union includes tests for the maturity of newlyweds who have to live under the new system. Of the many problems in marriage, the problem of infidelity may be the most serious. Even at all times, fidelity was considered the highest value of marriage. Although a loving marriage is an ideal that many couples strive for, in many societies love is not a requirement of marriage. However, love is an important component of marriage, often the only motive for its creation. Therefore, betrayal can lead to a serious crisis or even to the disintegration of the family.

In addition to knowing about the causes, circumstances and consequences of infidelity, the properties of the spouse associated with the likelihood of infidelity, as well as the feelings and emotions of the spouse causing the state of infidelity, we also organize an experimental study to get answers to questions about how modern families are connected with the fact of infidelity, using psychodiagnostic methods aimed at determining the relationship of men and women to adultery, we conducted an analysis based on the obtained research data.

Keywords: marital union, marital fidelity, family value, mentality, gender identity, infidelity, emotional connection, state of infidelity, family attitudes, stabilization of marital relations.

References

1. Andreeva T. [Semejnaya psihologiya: ucheb.] Family psychology: studies (Moskva: Vysshaya shkola, 2005, 135 s.) [Moscow, Higher School, 2005, 135 p.]. [in Russian]
2. Ozhegov S.I. Tolkovyj slovar' russkogo yazyka [Explanatory dictionary of the Russian language] (Moskva, Azbukovnik, 2000, 940 s.) [Moscow, Azbukovnik, 2000, 940 p.]. [in Russian]
3. Kryukova T.V., Saporovskaya M.V., Kuftyak E.V. Psihologiya sem'i: zhiznennye trudnosti i sovladenie s nimi [Family psychology: life difficulties and coping with them] (Sankt-Peterburg, 2005, 86 s.) [St. Petersburg, 2005, 86 p.]. [in Russian]
4. Leaders A.G. Psihologicheskoe obsledovanie sem'i [Psychological examination of the family] (Moskva, 2006, 276 s.) [Moscow, 2006, 276 p.]. [in Russian]
5. Ripinskaya M.I. Psihologiya izmeny [Psychology of infidelity] (Sankt-Peterburg, 2001, 215 s.) [St. Petersburg, 2001, 215 p.]. [in Russian]
6. Vasilyeva O.S., Khmaruk I.N. Supruzheskaya izmena kak predmet social'no-psihologicheskogo issledovaniya, Prikladnaya psihologiya [Adultery as a subject of socio-psychological research, Applied psychology], 2, 59-66 (1999). [in Russian]
7. Khmaruk I.N. ocial'no-psihologicheskie korrelyaty vybora sposoba reagirovaniya v situacii izmeny supruga: dis. ... kand. psihol. nauk. [Socio-psychological correlates of the choice of the response method in the situation of adultery of the spouse: dis. ... cand. psychological sciences] (Rostov-na-Donu, 2000, 178 p.) [Rostov-on-Don, 2000, 178 p.]. [in Russian]
8. Perekhov A.Ya., Dumbai V.N. Semejno-seksual'nye garmonii i disgarmonii [Family-sexual harmonies and disharmonies] (Rostov-na-Donu, 2007, 142 s.) [Rostov-on-Don, 2007, 142 p.]. [in Russian]
9. Al'manah psihologicheskikh testov [Almanac of psychological tests] (Moskva, KSP, 1996, 325-330 s.) [Moscow, KSP, 1996, 325-330 p.]. [in Russian]

10. Zakharov A.I. Proiskhozhdenie detskikh nevrozov i psihoterapiya [The origin of childhood neuroses and psychotherapy] (Moskva, EKSMO-Press, 2000, 448 s.) [Moscow, EKSMO-Press, 2000, 448 p.]. [in Russian]

11. Kabakova M.P. Issledovanie psihologicheskikh osobennostej raspada supruzheskih otnoshenij, Vestnik KazNU. Seriya psihologii i sociologii [Study of psychological features of the disintegration of marital relations, Vestnik KazNU. Psychology and Sociology Series], 2(13), 30-38 (2004). [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Мандыкаева А.Р. – психология ғылымдарының кандидаты, психология кафедрасының доценті, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, А. Янушкевич көш., 6, Астана, Қазақстан

Алимбаева Р.Т. – психология ғылымдарының кандидаты, психология кафедрасының қауымдастырылған профессоры, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Университет көш., 28, Қарағанды, Қазақстан

Жансерикова Д.А. – психология ғылымдарының кандидаты, психология кафедрасының профессор ассистенті, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университет, Университет көш., 28, Қарағанды, Қазақстан

Канбасова Г.Б. – психология ғылымдарының кандидаты, психология кафедрасының профессор ассистенті, Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Университет көш., 28, Қарағанды, Қазақстан

Mandykaeva A.R. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, L.N. Gumilyov Eurasian National University, 6 A. Yanushkevich Str., Astana, Kazakhstan.

Alimbaeva R.T. – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, E.A. Buketov Karaganda University, 28 Universitetskaya str., Karaganda, Kazakhstan.

Zhanserikova D.A. – Candidate of Psychology, Assistant professor of the department of psychology, E.A. Buketov Karaganda University, 28 Universitetskaya, Str., Karaganda, Kazakhstan.

Kapbasova G.B. – Candidate of Psychology, Assistant professor of the department of psychology, E.A. Buketov Karaganda University, 28 Universitetskaya, Str., Karaganda, Kazakhstan.